

Tisztelt Szerkesztőség!

Bár értelmiséginek tartom magamat, nem hiszem, hogy igaza van Fencsik Flórának akkor, amikor Bill Lomaxszel szemben védelmébe veszi – mint szerves egészet – a magyar értelmiséget. Az angol tudós ugyanis a kívülálló tárgyilagosságával, ugyanakkor a tények ismeretében ítéli meg a magyar helyzetet. Téved Fencsik Flóra, amikor Lomax történészi pontosságához méltatlannak minősíti azt az állítást, hogy 1963 után rehabilitálták a magyar értelmiséget. Ennek cáfolatául felhozza azokat a sérelmeket, amelyek a TIB számos tagját érték – még évtizedekkel az amnesztia után is. Ez azonban nem változtat azon a – Bill Lomax által felismert – tényen, hogy a forradalomban kétségkívül vezető szerepet vitt, de tömegnek korántsem tekinthető értelmiséget rehabilitáltak. Bár nem illendő (mostanában) Kádár Jánost pozitívan minősíteni, kénytelen vagyok megállapítani, hogy felismerte az értelmiség maga mellé állításának szükségességét, méghozzá oly módon, hogy nem annak ideológiai behódolását óhajtotta (ahogyan ezt Rákosiék elvárták), hanem jó szakmai munkát várt tőle el. Alapjában véve ezt a célt szolgálta – el is érte vele – az „aki nincs ellenünk, az velünk van” elvének meghirdetése. A magyar értelmiség pedig élt ezzel a lehetőséggel. Ezen nincs semmi szégyellnivaló. 1956-ig ugyanis nagyon sokan voltunk, akik abban a hitben ringattuk magunkat, hogy ha majd történik itt valami, akkor vége lesz az egésznek. 1956-ban megtörtént az a „valami”, aminek nyílt katonai beavatkozás vetett véget. Kiderült, hogy egymagunk semmit sem tudunk tenni. Ugyanúgy nem, ahogyan 1953 nyarán Berlinben a németek sem mentek semmire egymaguk. Az értelmiség azért is értelmiség, mert igyekszik a dolgok mögé nézni. Így jutottak nagyon sokan arra a következtetésre, hogy ha már nem lehet semmit sem tenni ellene, akkor legalább legyen elviselhető az, ami van. Hiszen nagyon kevesen vannak, akik VÁLLALJÁK a mártíromságot vagy az annak beillő, életfogytig tartó szellemi és fizikai nyomorúságot. Az események logikájából fakadó sajátos elmentmondás az, hogy a magyar kommunista rendszer 1956 után erősebb volt, mint annak előtte: az emberek rájöttek arra, hogy külső támogatás nélkül nem lehet a rendszert megdönteni. És levonták az ebből adódó következtetést.

Nyilvánvaló, hogy ez a felismerés elsősorban az értelmiség munkájára, egész tevékenységére, a társadalomban vitt szerepére hatott leginkább. Anélkül, hogy lebecsülném akár az iparban, akár a mezőgazdaságban termelőmunkát végző polgártársaim tevékenységét, merem megállapítani, hogy a fizikai munka ugyanúgy, mint a nem alkotó jellegű szellemi munka, olyan keretek között megy végbe, amelyek meghatározzák annak minőségét. A szellemi munka, ideértve a magasabb irányítói munkákat is, azonban

nagyon széles keretek között mozoghat: minősége nagymértékben függ a munkát végző értelmiséginek a társadalmi keretekhez való viszonyulásától. Az az értelmiségi, aki 1956-ban – mindegy, hogy milyen megfontolásból – nem hagyta el az országot, bizonyos mértékű szolidaritást vállalt mindazokkal, akik vele együtt itt maradtak, és úgy érezte, hogy neki magának is érdeke a dolgok jobbra fordítása, az élet- és munkakörülmények javítása. Lehet, hogy idealista vagyok, de azt tartom, hogy a tisztességes és gondolkodó ember, akár értelmiségi, akár nem, nemcsak a maga, hanem a társadalom előbbrevitelét is segíteni akarja. Ha tisztességes, azért, mert ezért is tisztességes. Ha gondolkodik, akkor azért, mert gazdagabb társadalomban ő maga is jobban él. Ha pedig tisztességes is, gondolkodik is, akkor pláne.

Alighanem ezek a megfontolások vezettek arra nagyon sok értelmiségit, köztük olyanokat, akik napjainkban mind a kormánypártok, mind az ellenzék oldalán vezető szerepet játszottak vagy játszanak, hogy az 1956 és 1990 között eltelt években a maguk szakterületén akár kisebb, akár nagyobb vagy éppen magas beosztásban, akár az állampárt tagjaként, akár pártönkivülként munkát vállaljanak és azt jól el is végezzék. Van egy – az angolok pragmatizmusára nagyon jellemző – mondás: right or wrong, my country. Kicsit pongyola, ám a lényegre kifejező fordításban: ha jó, ha rossz – a hazám. Ezt a hazát akarták szolgálni – szolgálták is – azok, akik 1956-ban az élen jártak és ezért egy életen át keservesen lakoltak. De ugyanezt a hazát szolgálták azok is, akik értelmiségi munkakörben magasabb vagy alacsonyabb beosztásban végezték munkájukat. Azt hiszem, ideje annak, hogy megszűnjene az ezzel kapcsolatban folytatott viták és a velük óhatatlanul járó egymásra mutogatások.

Meditációm azzal szeretném zárni, hogy értelmiséginek lenni nem osztályhelyzet, nem társadalmi helyzet, hanem szellemi állapot, ami nem a végzett munkától, a képesítéstől függ. A pártállami időszakban a polgári, a nemesi, az úri származás eltitkolását szolgálta az, hogy a káderessel szemben sokan értelmiségi származásúnak vallották magukat. Így vált később a „polgári” szinonimájává az „értelmiségi” meghatározás. Holott értelmiségi – legalábbis szerintem – az, aki gondolkodik a társadalmon, aki nemcsak a munkáját végzi, hanem felméri annak a társadalomban elfoglalt helyét, és arra való hatását. Aki nem ezt teszi, az akkor sem értelmiségi, ha foglalkozása alapján annak tekintetik. Viszont értelmiségi az a munkás, az a földműves, az a paraszt, aki értelmiségi módon gondolkodik és él.

Szívélyes üdvözléssel:
Dr. Del Medico Imre
1148 Budapest
Derkay utca 11.

Tisztelt 168 óra!

Büntetlen előéletű, adófizető magyar állampolgár vagyok.

IV. 19-én jöttem haza a közeletről. Készültem átmenni az úttesten, amikor elment előttem egy rendőrautó. Azután átmentem a másik oldalra. A kocsi elkezdett dudálni. A dudaszórról nem tudtam, hogy nekem szól. Megfordultak, mellém értek és leteremtettek, hogy miért nem reagáltam erre. Szóltak, hogy menjek oda hozzájuk, mire odamentem. Nem tudtam, hogy a dudálás a felszólítás egy formája. Nem volt nálam a személyim, de így is be tudtak azonosítani a személyi szám alapján a CB-n keresztül. Az intézkedő rendőr kilátásba helyezte, hogy pofán vág, amiért jelenlétében eszem (SNICKERS SATISFACTION). Szeretném látni a Btk.-nak azt a paragrafusát, amely a táplálkozást intézkedő hatósági személy jelenlétében megtiltja. Úgy érzem, meg kell köszönnöm azt a humánus magatartást, amiért nem vittek be, nem vertek meg, „csak” az édesanyámat vette egyikük a szájára, nem éppen hízelgő összefüggésben. Remélem, az illetőnek is van édesanyja, jó erőben, egészségben, aki végtelenül büszke lehet a fiára.

Végezetül le kell szögezmem, hogy nem vagyok hive a téves általánosításnak. Meggyőződésem, hogy a testületnek vannak olyan tagjai is, akik az olyan „elhanyagolható apróságot”, mint például az emberi méltóság, nem hagyják figyelmen kívül...
...és ők vannak többen.

Tisztelettel:
Kovács Gábor
1071 Budapest
Damjanich u. 9.

Tisztelt Szerkesztőség!

A 168 órában Bill Lomax, az általam igen tisztelt történész számos helyes megállapítás mellett egy hibás értékítéletet is megfogalmaz, melyet nem hagyhatok szó nélkül, mert hozzám közel álló személyeket érint.

Szerintem egyáltalán nem áll meg az, hogy Litván György barátom és a demokratikus ellenzék más értelmiségi tagjai lenéző magatartást tanúsítottak Rácz Sándorral szemben, és ezzel mintegy a szélsőjobb karjaiba taszították őt. Nincs még olyan régen, hogy együtt voltunk valamennyien, nem számított, ki a fizikai munkás, ki az értelmiségi, hogy most más, ennél csúnyább dolgokat (vagy ezek lehetőségeit) ne említsek... Emlékszem, hogy 1986-ban, az Eörsi István lakásán rendezett „56-os konferencián” milyen nagy szerep jutott Litván Györgynek és Rácz Sándornak egyaránt!

Más dologról van itt szó. A Szabad Demokraták Szövetsége 1989-ben szinte egyértelműen a kapitalisztikus fejlődés elvi talajára helyezkedett és teljesen elfelejtette a munkástanácseszményt, holott ez mind a három kelet-európai forradalom (1956, 1968, 1980) középponti eszménye volt. Ezt én nagyon nagy bajnak tartom. Mert itt nem arról van szó, mint Nyugat-Európában, ahol egy fejlett kapitalisztikus struktúrába be lehet építeni a munkástanácsos gazdálkodás elemeit, hanem arról, hogy Magyarországra ráerőszakolják a kapitalizmust, méghozzá egy olyan kapitalizmust, ahol sok esetben a volt pártbürokraták veszik át a kapitalisták szerepét. A munkásságot így megint csak kizemmizik. Még arról sem kérdezik meg, hogy egyáltalán mit szól ehhez az egész privatizációs örülethez, melynek során pusztá egzisztenciája válik veszélyeztetetté.

Egy bizonyos pontig érthető, ha a Rácz Sándor-féle munkásvezetőket ez taszítja. Csak azt nem értem, hogyan képzelik ők, hogy egy még rosszabb „megoldás” – jobb volna? Hogy a Csurka-féle szélsőjobboldal itt valamiféle munkáspolitikát csinálna? Ennek a szélsőjobboldalnak egyáltalán nem a munkások miatt fáj a feje. A „spontán privatizációt” ez a szélsőjobboldal csak azért támadja megveszekedett dühvel, mert a saját „kádereit” kívánja a gazdaság vezető pozícióiba juttatni, és így kívánja kialakítani egy „keresztény nemzeti középosztály” uralmát. Egy olyan osztályt, melynek a magyar munkásság csak rosszat köszönhetett.

En jelen voltam, mikor Rácz Sándor a munkástanácsok ülésén nagyon élesen támadta „a marxizmust”. De hát miért? Marx tehet róla, hogy tanait eltorzították? Marx bölcselése – minden hibájával együtt – vajon nem volt a munkásosztály felszabadításának filozófiája? Az új, sporadikus magyar munkástanács-mozgalom – sajnos – összeomlott. De vajon az lett volna a dolga, hogy egész nap „a marxizmust” szidja? Nem inkább az, hogy leállítsa a privatizációs örjögést? Ha kell, hát akár marxista érvekkel?

Nagyon keserves a magyar helyzet, mert megint csak szakadás keletkezett a humanista és a plebejus eszmék között. Erről van szó, nem pedig arról, hogy „ki kit néz le”.

Tisztelettel:
Szalai Pál
1137 Budapest
Szent István park 4.